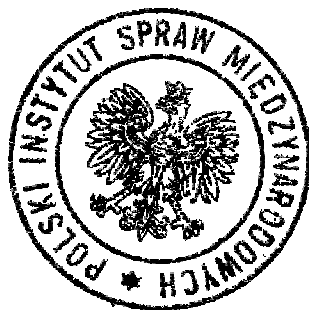

P
D
D

POLSKIE DOKUMENTY DYPLOMATYCZNE

KOMITET REDAKCYJNY

Przewodniczący
Marcin Zaborowski

Wiceprzewodniczący i redaktor naczelny
Włodzimierz Borodziej

Członkowie zwyczajni

Jerzy W. Borejsza, Sławomir Dębski, Bogdan Grzełoński, Magdalena
Hulaś, Aleksander Kočański, Jan Kopiec, Marek Kornat, Maciej
Kozmiński, Andrzej Kunert, Zbigniew Landau, Piotr Łossowski, Paweł
Machcewicz, Andrzej Paczkowski, Wojciech Rojek, Adam Daniel Rotfeld,
Krzysztof Ruchniewicz, Ryszard Stemplowski, Jerzy Tomaszewski,
Piotr Wandycz, Wojciech Wrześniński, Stanisław Żerko

Członkowie ex officio

zastępca dyrektora Biura Archiwum i Zarządzania Informacją MSZ
– Małgorzata Mroczkowska
Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych – Andrzej Biernat
dyrektor Archiwum Akt Nowych – Tadeusz Krawczak

Sekretarz
Piotr Długolecki

P
OLSKIE
D
OKUMENTY
D
YPLOMATYCZNE

1932

REDAKTOR
Krzysztof Kania

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
WARSZAWA 2011

Wydawca dziękuje Archiwum Akt Nowych
za pomoc udzieloną przy powstawaniu publikacji

© POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH 2011

www.pism.pl

OPRACOWANIE REDAKCYJNE
Jolanta Rudzińska

INDEKS OSOBOWY
Izabela Mrzygłód

INDEKS RZECZOWY
Izabela Mrzygłód

REDAKCJA TECHNICZNA
PROJEKT OKŁADKI
Dorota Dołęgowska

ISBN 978-83-62453-18-4

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
UL. WARECKA 1A, 00-950 WARSZAWA

Druk: Centrum Poligrafii Sp. z o.o., ul. Łopuszańska 53, 02-232 Warszawa

SPIS TREŚCI

WSTĘP	VII
LISTA DOKUMENTÓW	XVII
DOKUMENTY.....	1
WYKAZ SKRÓTÓW	735
INDEKS RZECZOWY.....	737
INDEKS OSOBOWY	747

WSTĘP

Do najważniejszych zagadnień w polityce międzynarodowej w 1932 r. zaliczyć należy otwarcie – 2 lutego – obrad Międzynarodowej Konferencji Rozbrojeniowej w Genewie. Przez cały rok przedstawiono w jej trakcie wiele różnych planów oraz pomysłów dotyczących powszechnego rozbrojenia (np. plan Tardieu, propozycje Hoovera), a 11 grudnia uzgodniono także niemieckie równouprawnienie w dziedzinie zbrojeń. Nie mniej istotnym wydarzeniem była konferencja w Lozannie, która znosiła reparacje wojenne ustanowione po zakończeniu I wojny światowej. Ważnym wydarzeniem był także trwający od września 1931 r. spór chińsko-japoński o Mandżurię i utworzenie na terenach okupowanych przez Japonię marionetkowego państwa Mandżukuo.

Polska dyplomacja najwięcej uwagi poświęcała wydarzeniom mającym miejsce na gruncie genewskim. Przede wszystkim polskim koncepcjom rozbrojeniowym, reelekcji do Rady Ligi Narodów czy minimalizacji konsekwencji rozpatrywanych skarg, składanych przez mniejszości narodowe, głównie Niemców i Ukraińców zamieszkujących Polskę.

W relacjach dwustronnych odnotować należy: podpisanie 25 lipca układu o nieagresji z ZSRR – jednego z najważniejszych paktów zawartych przez II Rzeczpospolitą – i wynikające z tego faktu konsekwencje dla stosunków z Rumunią i Francją, nieudane próby poprawy stosunków z Niemcami, trudne relacje z Wolnym Miastem Gdańskiem, których apogeum przypada na połowę czerwca (wplynięcie kontrtorpedowca „Wicher” do portu gdańskiego), niełatwe kontakty ze Stolicą Apostolską, poprawę stosunków z Łotwą i dobre na niwie wojskowej związki z Czechosłowacją.

Ponadto Polska dyplomacja szczególnie interesowała się sytuacją wewnętrzną w Niemczech, m.in.: wyborami prezydenckimi, zmianami na stanowisku kanclerza i wzrostem znaczenia partii nazistowskiej.

STRUKTURA MSZ, PLACÓWKI ZAGRANICZNE

W pierwszych dziesięciu miesiącach 1932 r. funkcję ministra spraw zagranicznych sprawował nadal August Zaleski. Pod koniec października złożył on dymisję, co doprowadziło do objęcia tego stanowiska, 2 listopada, przez Józefa Becka¹. Nowym podsekretarzem stanu, 5 listopada, został dotychczasowy poseł w Bukareszcie – Jan Szembek².

W 1932 r. centrala Ministerstwa Spraw Zagranicznych składała się: Gabinetu Ministra, Wydziału Osobowego, Protokołu Dyplomatycznego, Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, Departamentu Administracyjnego oraz Departamentu Konsularnego.

W skład Gabinetu Ministra wchodziły: Sekretariat Ministra i Radca Prawny. Po objęciu kierownictwa MSZ przez Becka, dotychczasowego dyrektora Gabinetu Mariana Szumlakowskiego zastąpił, 2 listopada, Roman Dębicki³.

Wydziałem Osobowym, wyodrębnionym z Gabinetu Ministra uchwałą Rady Ministrów z 27 lutego 1931 r., kierował nadal jego tymczasowy naczelnik – Wiktor Tomir Drymmer – podlegający w prostej linii podsekretarzowi stanu, natomiast Dyrektorem Protokołu Dyplomatycznego był Karol Romer⁴.

¹ Dziennik Urzędowy Ministerstwa Spraw Zagranicznych, nr 22, 15 listopada 1932, s. 182; P. Wandycz, *Z Piłsudskim i Sikorskim. August Zaleski minister spraw zagranicznych w latach 1926–1932 i 1939–1941*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1999, s. 130–147.

² T. Komarnicki (oprac.), *Diariusz i Teki Jana Szembeka (1935–1945)*, t. I, Polski Ośrodek Naukowy w Londynie, London 1964, s. VIII. Józef Łaptos podaje, że Jan Szembek, pełniąc funkcję podsekretarza stanu, był jednocześnie dyrektorem Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, w: J. Łaptos, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, PAX, Warszawa 1993, s. 29–30, ale inne źródła tego nie potwierdzają, zob. m.in. *Rocznik służby zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej według stanu na 1 kwietnia 1933 r.*, Klub Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej, Warszawa 1933, s. 138.

³ „Gazeta Warszawska”, nr 337, 4 listopada 1932, s. 1; Dziennik Urzędowy Ministerstwa Spraw Zagranicznych, nr 22, 15 listopada 1932, s. 189; W. Michowicz, *Organizacja polskiego aparatu dyplomatycznego w latach 1918–1939*, w: P. Łossowski (red.), *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918–1939, PWN, Warszawa 1995, s. 49; J. Łaptos, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, op. cit., s. 30.

⁴ *Rocznik służby zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej według stanu na 1 kwietnia 1932 r.*, Stowarzyszenie Samopomoc Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej, Warszawa 1932, s. 125–126.

Departament Polityczno-Ekonomiczny składał się z sześciu Wydziałów: Wydziału Organizacji Międzynarodowych (P I)⁵ z Edwardem Raczyńskim na czele (do 8 listopada⁶) (referaty: Ligi Narodów, gdański, mniejszościowy⁷, komunikacji i transportu, wyznań oraz z jednostki o nazwie – Delegat RP na powszechną Konferencję Rozbrojeniową); Wydziału Zachodniego (P II) z naczelnikiem Józefem Lipskim (referaty: centralno-europejski, zachodni, anglosaski, południowy); Wydziału Wschodniego (P III) z kierownikiem Tadeuszem Schaetzlem (referaty: sowiecki, środkowo-europejski, bałtycki, Bliskiego Wschodu, Dalekiego Wschodu); Wydziału Historyczno-Naukowego (P IV) z przełożonym Henrykiem Mościckim; Wydziału Traktatowego (P V), na czele którego stał Julian Makowski (referaty: umów dwustronnych, umów zbiorowych, kongresów, tłumaczeń) oraz Wydziału Prasowego (P VI) z Wacławem Przesmyckim jako zwierzchnikiem (referaty: polityczny, propagandy). Poza tym w departamencie istniała sekcja o nazwie Radca Ekonomiczny, jej kierownikiem był Antoni Roman⁸.

W związku z powołaniem Delegacji RP na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową zniesione zostało (z dniem 1 lutego 1932 r.), działające przy Departamencie Polityczno-Ekonomicznym, Biuro Prac Przygotowawczych do Międzynarodowej Konferencji Rozbrojeniowej (Biuro Rozbrojeniowe)⁹. Jego szef Tytus Komarnicki został sekretarzem generalnym delegacji polskiej na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową¹⁰.

⁵ Zwanego także Wydziałem Ustrojów Międzynarodowych.

⁶ Dziennik Urzędowy Ministerstwa Spraw Zagranicznych, nr 22, 15 listopada 1932, s. 189. Inne źródła podają, że miało to miejsce 4 listopada; „Gazeta Warszawska”, nr 338, 5 listopada 1932, s. 1.

⁷ Przypadkowo pominięty w *Roczniku służby zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej według stanu na 1 kwietnia 1932 r., op. cit.* Występuje zarówno w 1931, jak i 1933 r.; zob. M. Wołos (red.), *Polskie Dokumenty Dyplomatyczne 1931*, PISM, Warszawa 2008, s. X; *Rocznik służby zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej według stanu na 1 kwietnia 1933 r., op. cit.*, s. 139.

⁸ *Rocznik służby zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej według stanu na 1 kwietnia 1932 r., op. cit.*, s. 128–136; *Rocznik służby zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej według stanu na 1 kwietnia 1933 r., op. cit.*, s. 139–143; Dziennik Urzędowy Ministerstwa Spraw Zagranicznych, nr 4, 1 kwietnia 1931, s. 32–33; W. Michowicz, *Organizacja polskiego aparatu dyplomatycznego w latach 1918–1939, op. cit.*, s. 35 (tabela 4).

⁹ Dziennik Urzędowy Ministerstwa Spraw Zagranicznych, nr 3, 1 lutego 1932, s. 63.

¹⁰ W. Michowicz, *Genevska Konferencja Rozbrojeniowa 1932–1937 a dyplomacja polska*, Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1989, s. 143.

Departament Administracyjny MSZ, z pełniącym obowiązki dyrektora Stanisławem Eską, podzielony był na cztery sekcje: Wydział Szyfrów, Wydział Budżetowo-Organizacyjny, Wydział Administracyjno-Gospodarczy oraz Biuro Kontroli Rachunkowości Urzędów Zagranicznych¹¹.

Departament Konsularny dzielił się na trzy wydziały: Ogólno-Konsularny, Prawno-Konsularny oraz Administracyjno-Konsularny. Jego dyrektorem był Wacław Jędrzejewicz¹².

W 1932 r. nie zmieniła się, w porównaniu do 1931 r., liczba polskich placówek w randze ambasad. Ambasady te funkcjonowały w: Ankarze, Londynie, Paryżu, Rzymie, Waszyngtonie i przy Stolicy Apostolskiej. W grudniu doszło natomiast do dwóch zmian personalnych. W Stanach Zjednoczonych Tytusa Filipowicza zastąpił Stanisław Patek, który do tej pory sprawował funkcję posła w ZSRR¹³, natomiast z powodu śmierci Stefana Przeddzieckiego w Rzymie (przy Kwirynale) kierownikiem ambasady w randze chargé d'affaires został Tadeusz Romer¹⁴.

W poselstwach doszło do zmian na Łotwie i w ZSRR. Mirosława Arciszewskiego (przesuniętego do Bukaresztu) i Patka, którzy objęli nowe placówki w grudniu 1932 r., zastąpili w 1933 r. Zygmunt Beczkowicz (Ryga) i Juliusz Łukasiewicz (Moskwa).

Z powodu śmierci Franciszka Sokala od 1 kwietnia delegatem RP przy Lidze Narodów w randze chargé d'affaires był Tadeusz Gwiazdoski¹⁵.

¹¹ *Rocznik służby zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej według stanu na 1 kwietnia 1932 r.*, op. cit., s. 140–145; Dziennik Urzędowy Ministerstwa Spraw Zagranicznych, nr 4, 1 kwietnia 1931, s. 33.

¹² *Rocznik służby zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej według stanu na 1 kwietnia 1932 r.*, op. cit., s. 136–139; W. Michowicz, *Organizacja polskiego aparatu dyplomatycznego w latach 1918–1939*, op. cit., s. 35 (tabela 4).

¹³ Listy odwoławcze dla Stanisława Patka przygotowano 10 grudnia, a przekazano 11 grudnia. Poseł wyjechał z Moskwy 17 grudnia lub krótko po 17 grudnia 1932 r., ale oficjalnie pełnił obowiązki do 31 grudnia tegoż roku; AAN, MSZ, 945, k. 13–14; . M. Gmurczyk-Wrońska (wstęp, wybór i oprac. dok.), *Stanisław Patek. Raporty i korespondencja z Moskwy (1927–1932)*, Neriton, Instytut Historii PAN, Warszawa 2010, s. 469; W. Michowicz, *Aneks II: obsada osobowa polskich placówek dyplomatycznych za granicą (1919–1939)*, w: P. Łossowski (red.), *Historia dyplomacji polskiej*, op. cit., s. 639, 644.

¹⁴ Raport Tadeusza Romera z 21 grudnia 1932 r., AAN, MSZ, 260, k. 34–39.

¹⁵ *Polski słownik biograficzny*, t. XL, PAN: PAU, Warszawa–Kraków 2000–2001, s. 17.

8 listopada miała miejsce nominacja nowego delegata RP przy LN, został nim Edward Raczyński, dotychczasowy szef Wydziału Organizacji (Ustrojów) Międzynarodowych¹⁶. Jego miejsce 1 stycznia 1933 r. zajął Tadeusz Gwiazdoski¹⁷.

Zmiany miały również miejsce w Komisariacie Generalnym RP w Wolnym Mieście Gdańsku. 11 lutego dotychczasowego komisarza Henryka Strasburgera zastąpił Kazimierz Papée, wcześniej konsul w Królewcu¹⁸.

22 grudnia 1932 r. utworzono nowe poselstwo w Iraku (siedziba placówki w Teheranie), na czele którego stanął poseł w Iranie Stanisław Hampel. 31 grudnia funkcję chargé d'affaires w Egipcie przestał pełnić Juliusz Dzieduszycki¹⁹.

PODSTAWA WYBORU

Dokumenty zamieszczone w niniejszym tomie pochodzą z archiwów znajdujących się w Polsce, Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych.

Największa część dokumentów pochodzi z Archiwum Akt Nowych w Warszawie (AAN), głównie z takich zespołów jak: Ministerstwo Spraw Zagranicznych 1918–1939, Delegacja RP przy Lidze Narodów w Genewie, Ambasada RP w Berlinie, Ambasada RP w Londynie, Ambasada RP w Waszyngtonie, Poselstwo RP w Belgradzie, Poselstwo RP w Atenach, Poselstwo RP w Meksyku. Znajdują się tam dokumenty zarówno wpływające do centrali MSZ z poszczególnych placówek dyplomatycznych, konsularnych i innych, jak i materiały wytworzone przez poszczególne wydziały Ministerstwa. Wykorzystano również dokumenty pochodzące z Instytutu Hoovera (Uniwersytet Stanforda w Palo Alto), znajdujące się na mikrofilmach w AAN (zespoły: MSZ i Ambasada Londyn).

¹⁶ Dziennik Urzędowy Ministerstwa Spraw Zagranicznych, nr 22, 15 listopada 1932, s. 189.

¹⁷ S. Schimitzek, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Interpress, Warszawa 1976, s. 415.

¹⁸ *Encyklopedia historii Drugiej Rzeczypospolitej*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1999, s. 283.

¹⁹ W. Michowicz, *Aneks II: obsada osobowa polskich placówek dyplomatycznych za granicą (1919–1939)*, *op. cit.*, s. 631, 633.

W tomie zamieszczono szereg raportów attachés wojskowych, które oprócz spraw wojskowych odnoszą się również do zagadnień politycznych. W AAN zachowały się one m.in. w takich zespołach jak: Attachaty Wojskowe, Sztab Główny, MSZ czy Ambasada RP w Berlinie. Odnalezione dokumenty okazały się niezwykle pomocne w ukazaniu stosunków bilateralnych pomiędzy Polską a Czechosłowacją, Rumunią i Litwą oraz np. radziecko-niemieckich kontaktów wojskowych. Z dokumentów tych dowiadujemy się ponadto o metodach pracy attachés wojskowych oraz skuteczności polskiego wywiadu.

Kolejne archiwum, z którego pochodzi znaczna część materiału, to Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie (IPMS). Kwerendą objęto takie zespoły jak: Ambasada Londyn, Ambasada Watykan, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Delegat RP przy Lidze Narodów w Genewie i Kolekcja Jana Szembeka. Z IPMS pochodzą również wykorzystane, a znajdujące się w zespole Ambasady w Londynie telegramy szyfrowe.

W celu pełnego ukazania relacji między Warszawą a Wolnym Miastem Gdańskim i Ligą Narodów zdecydowano o przeprowadzeniu kwerendy w Archiwum Państwowym w Gdańsku (APG), gdzie znajduje się dobrze zachowany zespół Komisarza Generalnego RP w Wolnym Mieście.

Wiele cennych doniesień, które znalazły swoje miejsce w niniejszym tomie, pochodzi z Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce (IJPA), a dokładnie z zespołów Archiwum Józefa Lipskiego i Archiwum Michała Sokolnickiego.

Ponadto w tomie zamieszczono dokument z Centralnego Archiwum Wojskowego w Warszawie/Rembertowie (CAW) opublikowany wcześniej w pracy Jana Jacka Bruskiego²⁰.

Wyjaśnienia wymaga publikacja dokumentu nr 196 (polsko-radziecki pakt o nieagresji). Dokument został zamieszczony w tomie nie na podstawie dostępnych w archiwum egzemplarzy w języku francuskim (AAN, Instytut Hoovera, MSZ, 51 i AAN, Delegacja RP przy Lidze Narodów w Genewie, 134), lecz w oparciu o tekst w języku polskim ogłoszony w Dzienniku Ustaw.

Materiały znajdujące się w powyższych archiwach zachowały się w stanie dobrym. Widoczny, z małymi wyjątkami, jest brak dokumentów dotyczących pośrednio (np. akcja prometejska) lub bezpośrednio ZSRR. Dokumenty te

²⁰ J.J. Bruski (wybór i oprac.), *Hołodomor 1932–1933. Wielki Głód na Ukrainie w dokumentach polskiej dyplomacji i wywiadu*, PISM, Warszawa 2008, s. 129–130.

albo uległy zniszczeniu podczas II wojny światowej, albo przechowywane są w niedostępnych dla polskich historyków archiwach Federacji Rosyjskiej.

Dokumenty zamieszczone w niniejszym tomie opublikowano na podstawie materiałów znajdujących się w wymienionych powyżej archiwach. Wszystkie – z wyjątkiem załącznika do dok. nr 42 i dokumentów nr 196, 208, 250, 266 i 277 – to inedita.

UWAGI EDYTORSKIE

Zdecydowana większość dokumentów zamieszczonych w niniejszym tomie to materiały opublikowane w całości. Wyjątek stanowią dokumenty nr 35, 62, 70, 72, 182 i 303, przy których zamieszczono wzmiankę: (fragment) – oznaczając opuszczenia nawiasem kwadratowym oraz podając w przypisie informację o pominiętych treściach dokumentu. Wyjaśnienia wymaga publikacja materiałów pochodzących z tygodnika „Przegląd Informacyjny Polska a Zagranica”. Z informacji zamieszczanych na łamach tego periodyku wybrano te najbardziej wartościowe i interesujące, mające szczególną wagę i znaczenie dla polskiej polityki zagranicznej. W główce zaznaczono, że jest to fragment wielostronicowego numeru, rezygnując z zamieszczania w przypisie informacji o pominiętych treściach konkretnego numeru (dotyczy dokumentów nr 11, 23, 32, 55, 82, 191, 246 i 283).

W podanych dokumentach zachowano informację o klauzuli tajności, natomiast zrezygnowano z takich elementów jak „depesza szyfrowa przychodząca” czy „Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej”. Zaniechano również przytaczania cech kancelaryjnych, tj. stempli, pieczęci, formuły „za zgodność”, informacji o liczbie załączników, egzemplarzy oraz informacji o kopiach czy odpisach etc.

Pozostawiono natomiast informacje o osobach uczestniczących w pracach nad powstawaniem konkretnego dokumentu. W przypisach zamieszczono informacje o rozesłaniu dokumentu poza Centralę (do placówek, innych ministerstw czy do Sztabu Głównego).

Zgodnie z zasadami przyjętymi dla całej serii nie rozwiązywano skrótów występujących w dokumentach. Ich wykaz znajduje się na końcu tomu. Nie podano również informacji na temat ewentualnych innych miejsc przecho-

wywania publikowanych dokumentów, odwołując się jedynie do egzemplarza zamieszczonego w tomie.

Dokumenty ułożono chronologicznie. W „główkach” zawarto następujące informacje: numer porządkowy, dokładną datę dzienną powstania pisma – jeśli nie można było jej ustalić, w nawiasie kwadratowym podawano datę przybliżoną, charakter dokumentu (np. raport, instrukcja, telegram, okólnik, notatka), dane o wystawcy i adresacie (bez nazwisk, z wyjątkiem dokumentów nr 5 i 300, ale z określeniem sprawowanych funkcji). Natomiast przy szyfrogramach kierowanych do MSZ zrezygnowano z każdorazowego podawania odbiorcy, ponieważ centrala była głównym adresatem szyfrogramów.

Wyjaśnienia wymagają dokumenty przesyłane przez delegację na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową w Genewie (MKR). Postanowiono używać danych wystawcy zgodnie z posiadanym statusem na MKR (np. gen. Stanisław Burhardt-Bukacki, który był reprezentantem Wojska Polskiego na konferencji rozbrojeniowej, podawany jest jako zastępca przewodniczącego delegacji polskiej). Wyjątek stanowi osoba Augusta Zaleskiego, który opisywany jest jako minister spraw zagranicznych (przewodniczący delegacji polskiej w Genewie).

Metryczka dokumentu zawiera informacje o miejscu jego przechowywania (skrót nazwy archiwum i zespołu oraz sygnaturę). Nie podano numerów kart, ponieważ paginacja, o ile w ogóle istnieje (dotyczy archiwów znajdujących się poza granicami Polski) ulegała często zmianom. Nie określano, czy podstawą opracowania danego dokumentu był jego oryginał czy kopia. W zdecydowanej większości prezentowane dokumenty to maszynopisy, gdy korzystano z rękopisu, informację o tym umieszczono w metryczce.

Przypisy ograniczono do niezbędnego minimum. W tomie brak jest odniesień do literatury naukowej, a przytaczane edycje źródłowe odnoszą się wyłącznie do zamieszczonych w przypisie cytatów, w większości aktów prawnych. Oryginalne przypisy oznaczono literami ^x, ^{xx} itd. i umieszczono je między przypisami odredakcyjnymi.

Nie tłumaczono dokumentów pisanych w językach obcych, decydując się na publikację w języku, w jakim zostały wytworzone. Nie ingerowano w styl dokumentu. Zgodnie z zasadami serii współczesne dokumentowi komentarze czy odręczne dopiski zaznaczono przypisami literowymi:

^a...^a tak w tekście

^b...^b komentarz odręczny

^c...^c odręczna poprawka w tekście lub dopisek

^d...^d podkreślenie odręczne

^e...^e zakreślone na marginesie

^f...^f podpis odręczny

^g...^g podpis nieczytelny

^h...^h przekreślone

ⁱ...ⁱ tekst nieczytelny

^j...^j znak zapytania

Poprawki w tekście ograniczono do minimum, korygując oczywiste pomyłki, błędy literowe, ortograficzne, interpunkcyjne, zgodnie z zasadami pisowni obowiązującymi w 1932 r. Zachowano oryginalną pisownię wielkich i małych liter, nazw własnych oraz spolszczoną formę niektórych nazwisk obcych. Właściwą pisownię zawiera, umieszczony na końcu, indeks osobowy. Nieliczne uzupełnienia dokumentów bądź wstawki odredakcyjne podawano w nawiasach kwadratowych.

PODZIĘKOWANIA

Redaktor tomu pragnie serdecznie podziękować pracownikom Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie (kierownikowi archiwum dr. Andrzejowi Suchcitzowi oraz jego zastępczyni, pani Jadwidze Kowalskiej). Dużą pomoc okazali mu również: dr Tomasz Rabant (Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku), dr hab. Jan Jacek Bruski (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie), Paweł Libera (AAN) oraz Xavier Rey (radca w wie-deńskim przedstawicielstwie Francji przy Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie). Podziękowania kieruję również do prof. Włodzimierza Borodzieja i prof. Stanisława Żerki oraz sekretarza Komitetu Redakcyjnego, Piotra Długołęckiego, którzy przyczynili się do opracowania tej edycji źródeł, udzielając fachowych porad i wskazówek.

Osobne podziękowania winien jestem prof. Mariuszowi Wołosowi, który na każdym etapie powstawania niniejszego tomu służył mi swoją wiedzą i doświadczeniem, zawsze znajdując czas na dyskusję związaną z selekcją i doбором zebranego materiału archiwalnego.

Krzysztof Kania

LISTA DOKUMENTÓW

nr	data	tytuł–treść	strona
1	[po 2 stycznia],	niepodpisana notatka Rozmowa naczelnika Wydziału Zachodniego z posłem Niemiec na temat trudności w stosunkach polsko-niemieckich; sprawa optantów.	3
2	3 stycznia,	list naczelnika Wydziału Organizacji Międzynarodowych do ambasadora w Londynie (z załącznikiem) Reakcje prasy brytyjskiej na rzekome okrucieństwa popełniane na Ukraińcach w polskich więzieniach; propozycje działań władz polskich.	7
3	4 stycznia,	list radcy legacyjnego delegacji przy Lidze Narodów do szefa Biura Rozbrojeniowego Negocjacje w związku z powołaniem i organizacją Biura Konferencji Rozbrojeniowej.	10
4	4 stycznia,	raport posła w Berlinie Niemieckie zapatrywania na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową.	12
5	8 stycznia,	pismo posła na sejm Szczepana Szydelskiego do ministra spraw zagranicznych Zapytanie w sprawie rzekomej wypowiedzi ambasadora przy Stolicy Apostolskiej: „Ojciec św. byłby nam (Polsce) bardzo życzliwy, gdyby nie wpływy duchowieństwa polskiego, które paraliżują akcję w Watykanie”.	15
6	9 stycznia,	instrukcja ministra spraw zagranicznych dla posła w Atenach Polska inicjatywa na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową; polityka zagraniczna Polski wobec ZSRR i Niemiec.	16

LISTA DOKUMENTÓW

7	11 stycznia, raport attaché wojskowego w Pradze do szefa Oddziału II Sztabu Głównego Czechosłowackie propozycje dotyczące współpracy z Polską.	18
8	11 stycznia, raport ambasadora w Paryżu Francusko-radzieckie rokowania w sprawie paktu o nie-agresji; opinie sfer politycznych i wojskowych.	19
9	11 stycznia, raport ambasadora w Paryżu Zainteresowanie Francuzów grudniową wizytą Zaleskiego w Londynie; kwestia „korytarza”.	22
10	[po 11 stycznia], notatka szefa Biura Rozbrojeniowego Rozmowy z szefem Wydziału Ligi Narodów w Dyrekcji Spraw Politycznych Quai d’Orsay na temat francuskich propozycji w związku z Międzynarodową Konferencją Rozbrojeniową.	23
11	12 stycznia, Przegląd Informacyjny Polska a Zagranica (fragment) Stosunki polsko-rumuńskie; sprawa reparacji w związku z planowaną konferencją lozańską.	28
12	13 stycznia, raport ambasadora w Paryżu Rozmowa z premierem Francji na temat: polsko-francuskich stosunków handlowych, kooperacji w kwestii rozbrojenia, ewentualnego zbliżenia Francji do Włoch.	30
13	[po 13 stycznia], niepodpisana notatka Rozmowa naczelnika Wydziału Zachodniego z posłem Niemiec: umowa waloryzacyjna, sprawa optantów, kwestia odszkodowań.	32
14	15 stycznia, protokół konferencji w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Kwestia „utrzymania praw statków wojennych floty polskiej do zawijania do portu gdańskiego”.	33
15	15 stycznia, raport attaché wojskowego w Pradze do szefa Oddziału II Sztabu Głównego Pogłoskę w sprawie możliwości udziału państw Małej Ententy w „ewentualnej francuskiej akcji wojskowej nad Renem [...] uważam za zbyt fantastyczną”.	36
16	17 stycznia, list posła w Berlinie do naczelnika Wydziału Zachodniego „Mówią, że gwiazda Hitlera gaśnie, ale nie widzę tego w przebiegu zdarzeń ostatnich”.	37
17	18 stycznia, raport posła w Berlinie Niemieckie trudności w spłacie zobowiązań reparacyjnych, kontrowersje w sprawie planu Younga i konferencji w Lozannie.	39

LISTA DOKUMENTÓW

18	19 stycznia, polski projekt traktatu i protokołu o rozbrojeniu moralnym (z załącznikami)	41
	Propozycja powstrzymania się od działań, które mogłyby stanowić bezpośrednie lub pośrednie szkody dla integralności terytorialnej i niezależności politycznej poszczególnych państw.	
19	21 stycznia, instrukcja podsekretarza stanu dla posła w Belgradzie	48
	Sprawy mniejszościowe: „Nie ma [...] żadnej instancji, któraby mogła skłonić [...] odnośny Rząd do podawania wyjaśnień, dotyczących całej mniejszości i zdawania ze swych kroków i zamierzeń sprawozdań”.	
20	22 stycznia, notatka szefa Biura Rozbrojeniowego	52
	Łotewska aprobata polskiego punktu widzenia w sprawie rozbrojenia; deklaracja współpracy w Genewie.	
21	22 stycznia, instrukcja podsekretarza stanu dla posła w Berlinie (z załącznikiem)	53
	Pożądane kontrolowanie rozmów parlamentarzystów polskich z politykami i przedstawicielami niemieckimi w Berlinie.	
22	26 stycznia, raport posła w Berlinie	57
	„Zamiarem kanclerza Brüninga było pokazanie Europie przed konferencją rozbrojeniową i lozańską silnych zjednoczonych Niemiec. W rezultacie zaś jedność ta została rozbita, a z jej gruzów wyłonił się groźniejszy niż kiedykolwiek hitleryzm, który zdaje się dążyć coraz wyraźniej do ostatecznej rozprawy ze swymi przeciwnikami”.	
23	26 stycznia, Przegląd Informacyjny Polska a Zagranica (fragment)	59
	Parafowanie polsko-radzieckiego paktu o nieagresji; konieczne podpisanie układu wspólnie z Rumunią, Łotwą, Estonią i Finlandią.	
24	27 stycznia, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych (z Genewy) do ambasadora w Londynie	61
	Negatywne stanowisko MSZ w sprawie brytyjskiej kandydatury do Komitetu Trzech.	
25	28 stycznia, raport sekretarza generalnego delegacji polskiej na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową	61
	Sprawy organizacyjne związane z początkiem obrad Międzynarodowej Konferencji Rozbrojeniowej.	
26	29 stycznia, raport posła w Berlinie	63
	Rozmowy parlamentarzystów polskich w Berlinie „były o wiele mniej interesujące, aniżeli paryskie [...] Niemcy	

LISTA DOKUMENTÓW

- dążyli jak gdyby rozmyślnie do odebrania im wszelkiego
poзору aktualności lub praktycznego znaczenia”.
27	30 stycznia, raport komisarza generalnego w Gdańsku	Krytyczna ocena ostatniego rozporządzenia Senatu ignorującego „uprawnienia Polski w dziedzinie prowadzenia spraw zagranicznych Wolnego Miasta oraz w dziedzinie celnej” i lekceważącego „uprawnienia Rady Portu w dziedzinie administracji portu i opłat portowych”.	64
28	30 stycznia, raport posła w Berlinie	„Hitler [...] nie potrafi się nigdy zdobyć na objęcie władzy”.	66
29	30 stycznia, raport ambasadora w Paryżu	Zmiany w MSZ Francji, koniec ery Briand–Stresemann, charakterystyka osoby i polityki Laval’a.	67
30	31 stycznia, pismo Wydziału Zachodniego do ambasady w Londynie	Reminiscencje zeszłorocznej – grudniowej – wizyty Załeskiego nad Tamizą, która „zrobiła doskonałe wrażenie”.	71
31	2 lutego, raport komisarza generalnego w Gdańsku	Sprawy gdańskie na bieżącej sesji Rady Ligi.	72
32	2 lutego, Przegląd Informacyjny Polska a Zagranica (fragment)	„Parafowanie paktu nieagresji przez Polskę wywołało bardzo liczne oddźwięki w opinii międzynarodowej”.	79
33	3 lutego, raport radcy legacyjnego delegacji przy Lidze Narodów	Narada ministrów spraw zagranicznych Małej Ententy „dotyczyła właściwie tylko spraw rozbrojeniowych i miała przede wszystkim na celu [...] stwierdzenie solidarności postępowania w czasie Konferencji, oczywiście w porozumieniu z Francją i Polską”.	81
34	5 lutego, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do ambasadora w Londynie	Brytyjskie wątpliwości w sprawie „sprzeczności między paktem z Sowiecami a Paktem Ligi Narodów”.	82
35	[po 8 lutego], niepodpisana notatka (fragment)	Wpływ francuskiego planu rozbrojenia na bezpieczeństwo Polski.	82
36	10 lutego, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie	Rozmowa z brytyjskim ministrem handlu na temat stosunków gospodarczych.	84
37	13 lutego, raport ambasadora w Paryżu	Rozmowa z premierem Francji: „bieg wypadków powoduje konieczność zacieśniania jeszcze bardziej i ożywiania stosunków sojuszniczych polsko-francuskich”.	84

LISTA DOKUMENTÓW

38	[po 13 lutego], niepodpisana notatka Rozmowa naczelnika Wydziału Zachodniego z posłem Niemiec na temat sytuacji wewnętrznej w Niemczech, położenia międzynarodowego, polsko-niemieckich stosunków ekonomicznych.	86
39	15 lutego, list naczelnika Wydziału Zachodniego do zastępcy delegata na Konferencję Rozbrojeniową Pożądanie zaktywizowanie stosunków z Wielką Brytanią.	90
40	[po 17 lutego], niepodpisana notatka „Projekt niemiecki opiera się na założeniu, że [...] wszystkie państwa winny się rozbroić analogicznie jak oni”.	93
41	18 lutego, raport attaché wojskowego w Pradze do szefa Sztabu Głównego Zdaniem generała Prchali konieczne rozwijanie polsko-czechosłowackiej współpracy wojskowej w związku z polityką Niemiec.	96
42	18 lutego, raport sekretarza generalnego delegacji polskiej na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową (z załącznikiem) Polskie propozycje rozbrojenia moralnego.	99
43	20 lutego, raport attaché wojskowego w Rydze do szefa Oddziału II Sztabu Głównego Zauważalny wzrost nastrojów antyniemieckich na Litwie.	104
44	[po 20 lutego], niepodpisana notatka Rozmowa naczelnika Wydziału Zachodniego z posłem Niemiec: „opinja polska przyjmie wprowadzenie cel maksymalnych jako objaw tendencji wybitnie antypolskich ze strony Rzeszy”.	106
45	22 lutego, pismo Wydziału Organizacji Międzynarodowych do ambasadora przy Stolicy Apostolskiej Plany Watykanu dotyczące Kościoła neounickiego zaskakujące dla strony polskiej.	108
46	23 lutego, raport ambasadora przy Stolicy Apostolskiej Nieobiektywne informacje o Polsce w prasie watykańskiej.	109
47	24 lutego, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do ambasadora w Londynie Zaostrenie niemieckiej polityki handlowej.	110

LISTA DOKUMENTÓW

48	[po 24 lutego], sprawozdanie naczelnika Wydziału Organizacji Międzynarodowych „Nutą dominującą” u radzieckich delegatów w Genewie „było wyraźnie dążenie do wzbudzenia zaufania do przyjaznych intencji Związku sowieckiego wobec Polski”.	111
49	26 lutego, memoriał naczelnika Wydziału Organizacji Międzynarodowych „Taktyka przyjęta przez [...] Niemcy w odniesieniu do spłat reparacyjnych i kwestji zbrojeń toruje drogę rewizji systemu ochrony mniejszości”.	115
50	27 lutego, raport ambasadora w Paryżu Antypolskie wystąpienie przedstawiciela Litwy we Francji.	119
51	27 lutego, instrukcja podsekretarza stanu dla komisarza generalnego w Gdańsku Stanowisko MSZ w sprawie port d’attache.	120
52	[luty], niepodpisana notatka Zakres władzy wysokiego komisarza Ligi Narodów w Gdańsku.	121
53	1 marca, notatka radcy legacyjnego delegacji przy Lidze Narodów „Przez wszystkich zrozumiana kompromitacja przedstawiciela niemieckiego nie wywołała dalszej dyskusji”.	127
54	1 marca, notatka sekretarza generalnego delegacji polskiej na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową „Koncepcja rozbrojenia moralnego została jeszcze bardziej zaktualizowana, dzięki czemu łatwiejszą stanie się obrona propozycji wysuniętych przez Delegację Polską”.	128
55	2 marca, Przegląd Informacyjny Polska a Zagranica (fragment) Komentarze w związku ze zmianą na stanowisku komisarza generalnego w Gdańsku.	132
56	3 marca, raport sekretarza generalnego delegacji polskiej na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową Francusko-niemieckie rozmowy i francusko-polska współpraca na konferencji rozbrojeniowej.	133
57	3 marca, raport zastępcy przewodniczącego delegacji polskiej na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową w Genewie do szefa Sztabu Głównego Polsko-szwedzka współpraca w akwenie Morza Bałtyckiego: „marynarka fińska, łotewska i połowa szwedzkiej powinny być równe siłom morskim sowieckim zaś marynarka polska i druga połowa szwedzkiej równoważyć marynarkę niemiecką”.	134

LISTA DOKUMENTÓW

58	[po 3 marca], niepodpisana notatka Rozmowa podsekretarza stanu z ambasadorem Francji: „Ambasador Laroche dał wyraz swemu zaniepokojeniu [...] pogłoskami o rzekomych zamiarach Polski zajęcia Gdańska siłą”.	136
59	4 marca, notatka Wydziału Zachodniego Próby zawarcia polsko-niemieckiego porozumienia handlowego.	138
60	5 marca, raport szefa Sztabu Dowództwa Floty do zastępcy przewodniczącego delegacji polskiej na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową w Genewie Duże rozbieżności w zakresie prac komisji morskiej.	140
61	7 marca, raport posła w Berlinie Sytuacja wewnętrzna w Niemczech: „życie polityczne Niemiec jest jak gdyby płynne i nie pozwala na stawianie jakichkolwiek horoskopów na dłuższą metę”; „Hitlerow- cy natomiast podnoszą wszędzie głowę”.	142
62	[po 7 marca], protokół konferencji zorganizowanej przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych (fragment) Założenia polskiej polityki wschodniej i zachodniej.	144
63	[po 8 marca], notatka podsekretarza stanu Rozmowa z ambasadorem Francji: polskie stanowisko wobec planu Tardieu (alians gospodarczy państw Europy Środkowej).	160
64	9 marca, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do ambasadora w Londynie Instrukcja w sprawie zbadania stanowiska rządu brytyj- skiego wobec planu Tardieu.	162
65	[po 10 marca], notatka naczelnika Wydziału Zachodniego [?] Rozmowa z ambasadorem Francji: możliwości współpra- cy Polski z blokiem państw dunajskich.	163
66	11 marca, raport ambasadora w Londynie „Placówki ukraińskie od pewnego czasu przybrały ton jaskrawo antysowiecki”.	164
67	11 marca, notatka naczelnika Wydziału Organizacji Międzynarodowych Rozmowy z delegatami francuskimi i radzieckimi: „Do- minantą wywodów” delegacji radzieckiej „była możli- wość zbliżenia francusko-sowieckiego”.	166
68	14 marca, raport posła w Berlinie Analiza wyników wyborów prezydenckich w Niemczech.	169

LISTA DOKUMENTÓW

69	15 marca, raport ambasadora przy Stolicy Apostolskiej „Nie są projektowane teraz żadne zmiany ani co do stanu prawnego, ani co do metod pracy unijnej”.	171
70	[przed 16 marca], sprawozdanie agenta prasowego konsulatu generalnego w Królewcu (fragment) „Jedynym warunkiem zawarcia zgody z Polską jest oddanie Wilna”.	176
71	[po 16 marca], niepodpisana notatka Rozmowa naczelnika Wydziału Zachodniego z ambasadorem Stanów Zjednoczonych – Prezydent USA zaniepokojony stanowiskiem, „że poruszenie kwestji korytarza stanowi casus belli dla Polski”.	177
72	18 marca, notatka attaché wojskowego w Bukareszcie (fragment) Rozmowa z posłem włoskim na temat układów o nieagresji między Polską, Rumunią a ZSRR: „nie zapominajcie, że sprawy besarabskiej oni nie załatwią, bo to jest bardzo ciężka sprawa”.	179
73	19 marca, niepodpisana notatka Przygotowania do dyskusji w kwestii rozbrojenia moralnego.	181
74	20 marca, raport komisarza generalnego w Gdańsku Pierwsze oficjalne wizyty w związku z objęciem stanowiska.	182
75	23 marca, raport radcy legacyjnego delegacji przy Lidze Narodów Działania Ligi i możliwości rozwiązania konfliktu japońsko-chińskiego w Mandżurii i Szanghaju.	184
76	24 marca, list posła w Rydze do naczelnika Wydziału Wschodniego Zauważalny spadek napięcia w stosunkach polsko-lotewskich.	193
77	24 marca, list posła w Berlinie do naczelnika Wydziału Zachodniego Zdaniem Francuzów „hitleryzm osiągnął swój punkt kulminacyjny i znajduje się już w stadium wolnego cofania się”.	198
78	[po 30 marca], notatka radcy poselstwa w Berlinie Antypolska kampania w Niemczech: „obecny stan rzeczy bardzo poważnie utrudnia prace nad odprężeniem stosunków polsko-niemieckich”.	199

LISTA DOKUMENTÓW

79	1 kwietnia, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do ambasadora w Londynie	203
	„Rząd Polski śledzi z żywym zainteresowaniem rozwój zachowań zmierzających do uzdrowienia sytuacji gospodarczej państw dunajskich”.	
80	1 kwietnia, list posła w Belgradzie do ministra spraw zagranicznych	204
	Jugosłowiańskie oczekiwania w sprawie ewentualnej wizyty ministra spraw zagranicznych w Belgradzie.	
81	4 kwietnia, pismo Wydziału Organizacji Międzynarodowych do posła w Pradze	207
	„W Czechosłowacji ma rzekomo organizować się legion ukraiński [...]. Legion ten ma pozostawać w stosunkach z Hitlerem i zadaniem jego ma być wkroczenie w polskich mundurach na terytorjum niemieckie z bronią w ręku, aby w stosownej chwili dać Niemcom powód do kontr-akcji przeciw Polsce”.	
82	5 kwietnia, Przegląd Informacyjny Polska a Zagranica (fragment)	208
	Wojna celna a ostatnie polsko-niemieckie porozumienie gospodarcze.	
83	5 kwietnia, raport sekretarza generalnego delegacji polskiej na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową	211
	Rozmowa z dyrektorem Sekcji Rozbrojeniowej Sekretariatu Ligi Narodów: widoczny brak efektów wspólnej pracy, decyzje w zawieszeniu.	
84	[po 5 kwietnia], notatka naczelnika Wydziału Zachodniego	213
	Rozmowa z posłem Niemiec: porozumienie handlowe oraz stanowisko Polski wobec unii gospodarczej państw naddunajskich.	
85	6 kwietnia, raport komisarza generalnego w Wolnym Mieście Gdańsku	214
	Rozmowa z prezydentem Senatu Wolnego Miasta w sprawie prowadzonej przez Polskę polityki handlowej wobec Gdańska.	
86	8 kwietnia, raport attaché wojskowego w Pradze do szefa Sztabu Głównego	217
	Brak zrozumienia środowisk wojskowych w Czechosłowacji dla działań ministra Benesza, który negocjacji środkowoeuropejskich „nie rozpoczął od naturalnej próby nawiązania współpracy z Polską w tym zakresie”.	
87	9 kwietnia, raport attaché wojskowego w Rydze do szefa Oddziału II Sztabu Głównego	223
	Stosunki polsko-litewskie: „kto się czubi, ten się lubi”.	

LISTA DOKUMENTÓW

88	12 kwietnia, instrukcja podsekretarza stanu dla ambasadora w Londynie Polecenie zintensyfikowania polsko-brytyjskich stosunków handlowych.	224
89	13 kwietnia, raport posła w Berlinie „Oceniając zagraniczno-polityczne ustępy [...] wystąpięń Kanclerza, pamiętać należy, że były one przeznaczone przede wszystkim na użytek wewnętrzny”.	228
90	13 kwietnia, list posła w Berlinie do ambasadora przy Stolicy Apostolskiej Zbliżenie do niemieckiego Centrum dzięki pomocy Watykanu.	230
91	13 kwietnia, list posła w Berlinie do podsekretarza stanu Zdaniem prymasa Polski „nie można posądzać [...] Ojca św. [...] o szczególne sympatje dla Niemiec. Nie ulega wątpliwości, że mają oni wpływy w Watykanie, gdzie obsadzili swoimi ludźmi wiele stanowisk”.	231
92	13 kwietnia, pismo podsekretarza stanu do wiceministra spraw wojskowych „Rząd francuski nie ma bynajmniej zamiaru wycofania swojej Misji Wojskowej z Polski, przeciwnie, życzy sobie bardzo jej utrzymania”.	234
93	13 kwietnia, instrukcja podsekretarza stanu dla posła w Berlinie „Mamy do czynienia z akcją niemiecką, zakrojoną na szeroką skalę, a zmierzającą w celach swych do podważania i rozluźniania stosunków polsko-francuskich”.	235
94	16 kwietnia, raport posła w Helsinkach Brak spodziewanych efektów kampanii na rzecz rozbrojenia moralnego.	238
95	20 kwietnia, raport posła w Madrycie Rok po rewolucji: „Rocznica Republiki [...] stała się powodem całotygodniowych obchodów we wszystkich znaczniejszych centrach kraju”.	240
96	20 kwietnia, niepodpisana notatka Rozmowa ministra spraw zagranicznych z kanclerzem Niemiec na temat polsko-niemieckich stosunków gospodarczych, federacji naddunajskiej oraz pracy posła niemieckiego w Warszawie.	242
97	20 kwietnia, list posła w Budapeszcie do naczelnika Wydziału Wschodniego Trudna sytuacja wewnętrzna Węgier, pesymizm i defetyzm.	244

LISTA DOKUMENTÓW

98	22 kwietnia, notatka zastępcy naczelnika Wydziału Zachodniego Rozmowa z posłem Niemiec: Berlin wzburzony polską polityką celną w Gdańsku.	248
99	23 kwietnia, raport posła w Berlinie (z załącznikami) Ewentualne korzyści z przystąpienia Niemiec do planu Tardieu.	250
100	[po 25 kwietnia], niepodpisana notatka Rozmowa ministra spraw zagranicznych z kanclerzem Niemiec: kwestie gospodarcze i finansowe, federacja naddunajska oraz przeciwdziałanie antypolskiej kampanii w Niemczech.	254
101	[po 26 kwietnia], niepodpisana notatka Rozmowa posła w Berlinie z sekretarzem stanu: poprawa polsko-niemieckich stosunków korzystna dla Niemiec.	256
102	[po 26 kwietnia], notatka ministra spraw zagranicznych Przychylna reakcja premiera Wielkiej Brytanii w sprawie planu odbudowy gospodarczej Europy.	257
103	[po 27 kwietnia], niepodpisana notatka Rozmowa posła w Berlinie z szefem Biura Prasowego rządu niemieckiego w sprawie przeciwdziałania antypolskiej kampanii w prasie niemieckiej.	258
104	[po 28 kwietnia], notatka zastępcy naczelnika Wydziału Zachodniego Rozmowa z posłem Niemiec na temat polsko-niemieckich stosunków gospodarczych – optymistyczne perspektywy rozwoju.	261
105	29 kwietnia, pismo komisarza generalnego w Gdańsku do Senatu Wolnego Miasta Rozczarowanie z powodu decyzji gdańskiego Senatu w sprawie orzeczenia dotyczącego zawijania polskich okrętów wojennych.	262
106	30 kwietnia, pismo podsekretarza stanu do ambasadora w Londynie (z załącznikami) „W sprawach zawijania okrętów wojennych państw trzecich do Gdańska Rządy zainteresowane zwracają się do Polski, jako do państwa prowadzącego interesy zagraniczne Wolnego Miasta, i za politykę zagraniczną tego miasta odpowiedzialnego”.	264
107	2 maja, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do ambasadora w Londynie Pożądane poparcie Wielkiej Brytanii w sprawie zawijania okrętów wojennych do portu gdańskiego.	270

LISTA DOKUMENTÓW

108	2 maja, instrukcja ministra spraw zagranicznych dla posła w Berlinie (z załącznikiem)	271
	Potrzeba „uwzględnienia interesów Polski przy rozważaniu zagadnień organizacji gospodarczej państw nadunajskich”.	
109	2 maja, raport posła w Berlinie	274
	Celem polityki zagranicznej Niemiec: „załatwienie sprawy reparacyjnej w sposób znośny dla Niemiec [...], zmiana granic wschodnich: odzyskanie Gdańska, polskiego korytarza i korektura granicy na Górnym Śląsku”.	
110	3 maja, raport sekretarza generalnego delegacji polskiej na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową	278
	„Sowiety otwierają sobie [...] możliwość bądź nieprzystąpienia do przyszłej konwencji rozbrojeniowej, bądź postawienia tak wygórowanych żądań, które w praktyce sprowadzą do zera wartość praktyczną ich przystąpienia do konwencji”.	
111	4 maja, list attaché wojskowego w Bukareszcie do szefa Sztabu Głównego	285
	Polsko-rumuńskie stosunki wojskowe.	
112	6 maja, raport chargé d'affaires a.i. poselstwa w Moskwie	291
	Negocjacje i podpisanie radziecko-estońskiego paktu o nieagresji.	
113	[po 6 maja], niepodpisana notatka	292
	Rozmowa naczelnika Wydziału Zachodniego z ambasadorem Francji na temat Gdańska oraz francuskich misji: wojskowej i morskiej.	
114	7 maja, raport posła w Berlinie	294
	Irracjonalne zagrożenie ze strony Polski oceniane jako „manewr wyborczy, mający na celu zaniepokojenie opinii publicznej” w Niemczech.	
115	[po 9 maja], notatka ministra spraw zagranicznych	296
	Wysoki komisarz Ligi Narodów w Gdańsku „nie ma żadnych złych zamiarów wobec Polski”.	
116	10 maja, raport ambasadora w Rzymie	298
	Przygotowania ZSRR do wojny z Japonią – wątpliwe.	
117	10 maja, instrukcja podsekretarza stanu dla posła w Berlinie	300
	Polecenie zbierania informacji dotyczących niemieckich organizacji wojskowych.	

LISTA DOKUMENTÓW

118	11 maja, niepodpisana notatka Pogłoski o możliwości porozumienia hitlerowców z Francją.	301
119	12 maja, okólnik podsekretarza stanu Celem naszej inicjatywy zmiana „uciążliwych i godzących niejednokrotnie w suwerenność i żywotne interesy Polski skutków zobowiązań mniejszościowych”.	302
120	14 maja, instrukcja podsekretarza stanu dla delegacji przy Lidze Narodów Pożądane poparcie Wielkiej Brytanii w sprawie port d'attache.	306
121	18 maja, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Program prac konferencji lozańskiej.	307
122	19 maja, pismo podsekretarza stanu do ministra spraw zagranicznych (do Genewy) Wizyta okrętów niemieckich w Gdańsku – sprawa „Verordnung” i port d'attache.	308
123	19 maja, raport sekretarza generalnego delegacji polskiej na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową Zdaniem Francji należy „tak postępować na terenie konferencji, aby pozostawiać w szczególności Niemcom nadzieję, że uda się zrobić coś pozytywnego w dziedzinie rozbrojenia”.	308
124	19 maja, notatka referenta prasowego Biura Rozbrojeniowego Zdaniem sprawozdawcy Telegraphen-Union „porozumienie polsko-niemieckie jest rzeczą najzupełniej możliwą”.	311
125	20 maja, list posła w Pradze do ministra spraw zagranicznych „Chodzi mi, przede wszystkim, o wyjaśnienie sprawy przyjazdu p. min. Becka. [...] Nie wydaje mi się [...], aby wizyta w tak bliskim sąsiedztwie M[ając] E[ntenty] odpowiadała naszym intencjom”.	313
126	20 maja, okólnik naczelnika Wydziału Zachodniego Konieczne prostowanie „niesłusznych twierdzeń na temat granicy polsko-niemieckiej”.	314
127	21 maja, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do ambasadora w Londynie Przewidywane fatalne skutki wizyty niemieckich okrętów wojennych w Gdańsku.	315
128	23 maja, raport radcy legacyjnego delegacji przy Lidze Narodów Okręty brytyjskie i francuskie oczekiwane w Gdańsku.	316

LISTA DOKUMENTÓW

129	25 maja, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do delegacji w Genewie [?]	317
	Rozmowa ministra spraw zagranicznych z ludowym komisarzem spraw zagranicznych na temat radziecko-rumuńskiego paktu o nieagresji.	
130	26 maja, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie	318
	Wielka Brytania a zarządzenie gdańskiego Senatu.	
131	27 maja, list podsekretarza stanu do ambasadora Wielkiej Brytanii	318
	Polska gotowa na przyjęcie brytyjskich okrętów w Gdyni i Gdańsku.	
132	28 maja, raport ambasadora w Paryżu	319
	Wpływ obawy przed wybuchem wojny na wynik wyborów parlamentarnych we Francji.	
133	[po 2 czerwca], notatka naczelnika Wydziału Zachodniego	323
	Francuski „ambasador nie ukrywał swego zaniepokojenia w związku z rozwojem wypadków na terenie Rzeszy”.	
134	3 czerwca, raport polityczny ambasadora w Paryżu	325
	„W razie napaści niemieckiej na Pomorze, armja francuska musiałaby przekroczyć Ren”.	
135	4 czerwca, raport polityczny ambasadora w Paryżu	326
	Prognozy co do rezultatów konferencji lozańskiej.	
136	6 czerwca, szyfrogram ministra spraw zagranicznych do posła w Atenach	329
	Pożądane wykorzystanie wszystkich argumentów w celu reelekcji Polski do Rady Ligi Narodów.	
137	6 czerwca, notatka naczelnika Wydziału Zachodniego	334
	Rozmowa z ambasadorem Francji na temat polsko-francuskich stosunków handlowych.	
138	6 czerwca, list radcy poselstwa w Berlinie do naczelnika Wydziału Zachodniego	335
	Polsko-niemiecka współpraca wojskowa mało realna.	
139	[po 7 czerwca], sprawozdanie posła w Berlinie	337
	Rozmowa z marszałkiem Piłsudskim: „Nie należy [...] przewidywać zmniejszenia trudności wewnętrznych Niemiec, tylko raczej ich zwiększenia, co osłabi naturalnie siłę agresywną tego państwa na terenie zewnętrznym”.	
140	9 czerwca, raport polityczny ambasadora w Londynie	341
	Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Niemiec: „gdyby zaniechano mówić o rewizji traktatu i zmianach	

- granic, to z polskiej strony chętnieby przystąpiono do odprężenia stosunków polsko-niemieckich”.
- 141 9 czerwca, instrukcja Wydziału Zachodniego 343
Wskazówki i założenia dla delegacji polskiej na konferencję lozańską.
- 142 9 czerwca, notatka referenta prasowego Biura Rozbrojeniowego 347
Rozmowa z zastępcą szefa Sztabu Generalnego armii francuskiej na temat aktualnych problemów w stosunkach polsko-niemieckich (Prusy Wschodnie, Gdańsk, Pomorze) oraz ostatnio poruszanych zagadnień na konferencji rozbrojeniowej.
- 143 [po 11 czerwca], niepodpisana notatka 348
Rozmowa naczelnika Wydziału Zachodniego z posłem Niemiec: antyniemiecka wystawa w Poznaniu, stosunki gospodarcze, wizyta okrętów wojennych w Gdańsku.
- 144 13 czerwca, instrukcja podsekretarza stanu dla komisarza generalnego w Wolnym Mieście Gdańsku 351
„Żadna obraza naszej bandery nie będzie tolerowana”.
- 145 13 czerwca, raport polityczny ambasadora w Paryżu 352
Poważne zaniepokojenie Francji sytuacją za jej wschodnią granicą.
- 146 15 czerwca, telegram podsekretarza stanu do ministra spraw zagranicznych (do Genewy) 355
„Senat [...] zażądał kategorycznie opuszczenia Portu [...]. Komisarz Generalny R.P. odrzucił protest Gdańska”.
- 147 [po 15 czerwca], notatka 356
Rozmowa z wysokim komisarzem Ligi Narodów w Gdańsku, zdaniem którego „jakikolwiek nieostrożny krok ze strony Polski może natychmiast wywołać wojnę”.
- 148 16 czerwca, pismo ministra spraw zagranicznych (z Genewy) 357
Międzynarodowe reperkusje w związku z wypłynięciem okrętu „Wicher”.
- 149 16 czerwca, pismo komisarza generalnego w Gdańsku do Senatu Wolnego Miasta 358
„Rząd Polski nie uznaje nowych przepisów portowych gdańskich jako prawnie obowiązujących”.
- 150 17 czerwca, pismo podsekretarza stanu do ministra spraw zagranicznych (do Genewy) 359
Konieczne odwołanie, z pomocą Francji i Wielkiej Brytanii, wizyty okrętów niemieckich w Gdańsku.

-
151	17 czerwca, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych (z Genewy)	360
	Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii, który „wydał [...] się mocno dotknięty rzekomą chęcią wciągnięcia angielskiego dowódcy eskadry do manewrów politycznych”.	
152	18 czerwca, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do ministra spraw zagranicznych (do Genewy)	361
	Ostatnie wypadki w Gdańsku w opinii marszałka Piłsudskiego.	
153	18 czerwca, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych (z Genewy)	361
	„Z punktu widzenia prawnego sprawa «Wichra» przedstawia się ciężko”.	
154	18 czerwca, raport komisarza generalnego w Wolnym Mieście	362
	Rozmowa z wysokim komisarzem Ligi Narodów w Gdańsku „była nader ciężka i obfitowała w momenty ostre, a miejscami nawet dramatyczne”.	
155	19 czerwca, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do ministra spraw zagranicznych (do Genewy)	366
	„Wjazd [...] «Wichra» nie był niczem innym jak zastosowaniem prawa zwyczajowego”.	
156	19 czerwca, telefonogram kierownika referatu gdańskiego do delegacji przy Lidze Narodów	367
	„Niezależnie od władzy terytorjalnej Gdańska, Polska posiada specjalne prawa w porcie”.	
157	20 czerwca, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych (z Genewy)	368
	„Argumentacja prawna i polityczna którą operujemy w sprawie Wichra jest nadzwyczaj słaba”.	
158	20 czerwca, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych (z Genewy)	369
	Rozmowa z sekretarzem generalnym Ligi Narodów: „Gdańsk nie prowadzi własnej polityki, lecz politykę Rzeszy, co czyni wszelkie porozumienie prawie niemożliwym”.	
159	21 czerwca, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do ministra spraw zagranicznych (do Genewy)	370
	Sprawy gdańskie, polskie stanowisko w sprawie wizyty okrętów niemieckich.	
160	22 czerwca, okólnik naczelnika Wydziału Prasowego	371
	Bieżąca sytuacja wewnętrzna we Francji i w Niemczech – polski punkt widzenia.	

LISTA DOKUMENTÓW

161	22 czerwca, raport komisarza generalnego w Wolnym Mieście
Rozmowa z wysokim komisarzem Ligi Narodów
w Gdańsku: wyczuwalny spadek napięcia w sprawie
okrętu „Wicher”.	375
162	22 czerwca, raport sekretarza generalnego delegacji polskiej na
Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową
Negocjacje mocarstw w sprawie minimalizacji zbrojeń.	376
163	23 czerwca, raport naczelnika Wydziału Zachodniego (z Lozanny)
(z załącznikiem)
„Rząd niemiecki dla względów zasadniczych politycz-
nych uchyla się od wszelkiej nawet teoretycznej moż-
liwości spłat z tytułu odszkodowań”.	380
164	24 czerwca, raport sekretarza generalnego delegacji polskiej na
Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową
Zaskakujące propozycje prezydenta Stanów Zjednoczo-
nych.	384
165	27 czerwca, raport posła w Berlinie
Krytyczne spojrzenie Francji na ewentualny alians
z Niemcami.	386
166	27 czerwca, notatka radcy legacyjnego delegacji przy Lidze Narodów
Szukanie wspólnej – Polski oraz państw Małej Ententy
– strategii w kwestii mniejszościowej.	388
167	[po 27 czerwca], notatka sekretarza generalnego delegacji polskiej na
Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową
Stworzenie wspólnego bloku złożonego z Polski oraz tzw.
państw małych korzystnym rozwiązaniem dla wszystkich
zainteresowanych stron.	391
168	30 czerwca, instrukcja podsekretarza stanu dla delegacji
przy Lidze Narodów
Zwrócenie uwagi na nieprawdziwe enuncjacje czynione
na gruncie geneńskim wobec Polski w kwestii Gdańska.	394
169	30 czerwca, raport posła w Berlinie
Pojednanie „między Niemcami a Polską, jest wysrane
z palca [...] stanowisko rządu von Papena w stosunku do
problemów wschodnich odpowiada zapatrywaniom po-
przednich rządów Niemiec na tę sprawę”.	395
170	30 czerwca, raport komisarza generalnego w Wolnym Mieście Gdańsku
„Daleko idące zdenerwowanie” wysokiego komisarza Li-
gi Narodów wywołane krytycznymi artykułami polskiej
prasy z powodu „śniadania, które wydał dla floty nie-
mieckiej”.	397

LISTA DOKUMENTÓW

171	30 czerwca, raport posła w Atenach Kwestia polskiej reelekcji do Rady Ligi Narodów – niepewny głos Grecji.	399
172	30 czerwca, memorandum rządu polskiego Polskie propozycje w związku z pogłębiającym się kryzysem gospodarczym i finansowym w Europie Środkowo-Wschodniej.	400
173	1 lipca, notatka sekretarza generalnego delegacji polskiej na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową Rozmowa ministra spraw zagranicznych z francuskim ministrem wojny na temat sposobu postępowania w sprawie propozycji złożonych przez prezydenta Stanów Zjednoczonych.	404
174	[po 2 lipca], notatka radcy legacyjnego delegacji przy Lidze Narodów Rozmowa delegatów polskich z urzędnikiem Sekretariatu Ligi Narodów: „jeżeli organy Ligi nie dopomogą [...], to zamiast działać w kierunku odprężenia stosunków polsko-gdańskich, przyczynią się do nowych bardzo poważnych trudności”.	405
175	3 lipca, notatka naczelnika Wydziału Zachodniego „Próba wciągnięcia francuzów w rozmowy na temat wojskowego zbliżenia z Niemcami została [...] na razie przekreślona”.	408
176	4 lipca, memorandum delegacji polskiej na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową Ograniczenie i redukcja budżetów wojskowych.	410
177	6 lipca, notatka radcy legacyjnego delegacji przy Lidze Narodów Głos Finlandii a ponowny wybór Polski do Rady Ligi Narodów.	414
178	6 lipca, sprawozdanie sekretarza generalnego delegacji polskiej na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową Dyskusja nad propozycjami tzw. państw małych.	415
179	7 lipca, szyfrogram Wydziału Organizacji Międzynarodowych do poselstwa w Atenach Wybór do Rady Ligi Narodów; powiększenie Rady korzystne dla polskich interesów.	418
180	9 lipca, raport posła w Sofii Koncepcja zwołania „narady czterech państw w sprawach mostu na Dunaju”.	419

LISTA DOKUMENTÓW

181	9 lipca, raport posła w Kopenhadze		420
		„Duński konsul generalny w Gdańsku [...] prowadzi działalność skierowaną przeciwko sprawom i interesom polskim”.	
182	11 lipca, sprawozdanie Sztabu Głównego (fragmenty)		422
		Niebezpieczeństwo niemieckie a współpraca polsko-czechosłowacka.	
183	14 lipca, notatka posła w Berlinie		425
		Obietnica ministra spraw zagranicznych Niemiec w sprawie poprawy stosunków z Polską.	
184	14 lipca, notatka posła w Berlinie		426
		Litwini zaniepokojeni możliwością poprawy stosunków polsko-niemieckich; relacje polsko-radzieckie oraz polsko-litewskie.	
185	15 lipca, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do delegacji w Genewie [?]		428
		Zatwierdzenie paktów z Łotwą i Finlandią przez ZSRR.	
186	15 lipca, instrukcja podsekretarza stanu dla posła w Berlinie		429
		Żądanie Polski „ukarania winnych naruszenia polskich wód terytorjalnych”.	
187	16 lipca, notatka zastępcy naczelnika Wydziału Zachodniego		431
		Rozmowa naczelnika Wydziału z posłem Niemiec na temat trudności w stosunkach polsko-niemieckich.	
188	16 lipca, wyciąg z raportu politycznego ambasady w Paryżu		432
		Stanowisko Polski wobec brytyjsko-francuskiego „układu zaufania”.	
189	16 lipca, raport naczelnika Wydziału Organizacji Międzynarodowych		433
		Genewskie spekulacje na temat możliwości wycofania się Japonii z Ligi Narodów.	
190	18 lipca, instrukcja podsekretarza stanu dla posła w Berlinie		434
		Zalecenia w sprawie polskiej noty na konferencję lozańską.	
191	19 lipca, Przegląd Informacyjny Polska a Zagranica (fragment)		435
		Przebieg konferencji lozańskiej.	
192	20 lipca, pismo kierownika referatu sowieckiego do ambasady w Londynie		440
		Towarzystwo Szkoły Białoruskiej – „komunizującą organizacją białoruską w Polsce”.	

- 193 20 lipca, instrukcja podsekretarza stanu dla chargé d'affaires poselstwa w Meksyku 442
Gest związany z uznaniem Salvadora należy „odpowiednio wyzyskać [...] dla uzyskania głosu Salvadora na wrześnieim zgromadzeniu Ligi Narodów dla naszej reelekcji do Rady Ligi”.
- 194 22 lipca, niepodpisana notatka 443
Rozmowa naczelnika Wydziału Zachodniego z wiceprezsem Fédération Républicaine na temat sytuacji wewnętrznej Wolnego Miasta i stosunków polsko-gdańskich.
- 195 22 lipca, raport polityczny ambasadora w Londynie 445
Oświadczenie Polski o gotowości przystąpienia do brytyjsko-francuskiej deklaracji zaufania „pokrzyżowało plany niemieckie”.
- 196 25 lipca, pakt o nieagresji 448
Polsko-radziecki pakt o nieagresji: „Obie Umawiające się Strony [...] zobowiązują się wzajemnie do powstrzymania się od wszelkich działań agresywnych lub od napaści jedna na drugą”.
- 197 26 lipca, telefonogram z instrukcjami podsekretarza stanu 452
„Dojście do porozumienia w sprawie ułatwień portowych będzie zrozumiane przez stronę polską jako wyraz dobrej woli Gdańska i ułatwić może porozumienie w innych kwestjach”.
- 198 [po 26 lipca], notatka zastępcy naczelnika Wydziału Zachodniego 453
Rozmowa z chargé d'affaires a.i. ambasady Wielkiej Brytanii: polsko-radziecki pakt o nieagresji kamieniem węgielnym dobrych relacji dwustronnych i pokoju w tej części Europy.
- 199 27 lipca, telegram szyfrowy naczelnika Wydziału Wschodniego do ambasady w Londynie 453
Ratyfikację układu o nieagresji z ZSRR „narazie odsuwamy by dać czas Rumunii na sfinalizowanie negocjacji prowadzonych dalej o pakt rumuńsko-sowiecki”.
- 200 28 lipca, raport polityczny ambasadora w Londynie 454
Brytyjczycy zadowoleni z faktu przystąpienia Polski do brytyjsko-francuskiego „paktu zaufania”.
- 201 28 lipca, raport sekretarza generalnego delegacji polskiej na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową 456
Rezultaty prac konferencji rozbrojeniowej.

LISTA DOKUMENTÓW

202	30 lipca, raport polityczny ambasadora w Paryżu Przyłączenie się Polski do brytyjsko-francuskiej „deklaracji zaufania”.	464
203	30 lipca, raport polityczny ambasadora w Paryżu Rozczarowanie Francji faktem podpisania polsko-radzieckiego układu o nieagresji; Rumunia „zaskoczona zmianą stanowiska ze strony Polski”.	468
204	2 sierpnia, raport posła w Berlinie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Niemiec: Polska „przywiązuje szczególną wagę do znaczenia swojej flagi”.	472
205	4 sierpnia, raport chargé d'affaires a.i. ambasady w Londynie Zaskakująca decyzja prawników brytyjskiego MSZ w kwestii równouprawnienia Niemiec w dziedzinie zbrojeń.	473
206	6 sierpnia, raport posła w Berlinie Reakcje niemieckiej prasy na wyjazd z Polski francuskich misji wojskowej i morskiej: „Piłsudski postawił sobie za cel, aby Polska była «równouprawnionem sprzymierzonym mocarstwem, a nie zaś wasalem Francji»”.	474
207	6 sierpnia, raport posła w Berlinie Trudna sytuacja wewnętrzna Niemiec.	476
208	10 sierpnia, raport radcy legacyjnego delegacji przy Lidze Narodów Bezradność Ligi Narodów w kwestii sporu boliwijsko-paragwajskiego.	477
209	11 sierpnia, raport posła w Berlinie Niemiecko-austriackie pertraktacje handlowe.	478
210	12 sierpnia, raport chargé d'affaires a.i. ambasady przy Stolicy Apostolskiej „W czasie przemówienia Pius XI prawie płakał i robił wrażenie starca, poruszonego do głębi”.	479
211	13 sierpnia, raport polityczny ambasadora w Paryżu Rozmowa z premierem Francji na temat polsko-radzieckiego paktu o nieagresji; powrót do negocjacji francusko-radzieckich; dwulicowość Rumunii.	482
212	13 sierpnia, raport polityczny ambasadora w Paryżu Przełom w polsko-francuskich stosunkach gospodarczych.	485
213	13 sierpnia, raport komisarza generalnego w Wolnym Mieście Senat Wolnego Miasta przeciwny porozumieniu z Polską.	487

LISTA DOKUMENTÓW

214	18 sierpnia, okólnik szefa Oddziału II Sztabu Głównego Zadania attachés wojskowych: „zagadnienia ogólne polityczno-ekonomiczne mają znaczenie tylko jako tło, niezbędne dla zrozumienia i oceny zachodzących zjawisk wojskowych”.	488
215	19 sierpnia, raport attaché wojskowego w Bukareszcie do szefa Sztabu Głównego Reakcje rumuńskich sfer wojskowych na podpisanie polsko-radzieckiego paktu o nieagresji.	493
216	20 sierpnia, raport polityczny ambasadora w Paryżu Francuskie starania o nowych sojuszników – trudne negocjacje z Wielką Brytanią, Stanami Zjednoczonymi i ZSRR.	498
217	23 sierpnia, raport ambasadora przy Stolicy Apostolskiej Nowe regulacje prawne w Polsce powodem rozżalenia papieża; trudne stosunki polsko-watykańskie.	501
218	24 sierpnia, raport zastępcy komisarza generalnego w Wolnym Mieście Rozmowa z wysokim komisarzem Ligi Narodów w Gdańsku na temat poprawy dwustronnych stosunków między Polską a Wolnym Miastem.	503
219	25 sierpnia, raport posła w Kopenhadze „Kardynał Hlond [...] pozostawił u wszystkich, z którymi się zetknął, głębokie wrażenie i niewątpliwie odwiedziły J. Eminencji podniosły tutaj prestiż Polski i wywołały liczne echa”.	506
220	25 sierpnia, raport chargé d'affaires a.i. ambasady w Londynie „Nikt nie łudzi się, że za kilka czy kilkanaście lat coś pozostanie z jakichkolwiek dotychczasowych ograniczeń suwerenności Niemiec”.	507
221	29 sierpnia, pismo ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Londynie Porozumienie polsko-gdańskie pierwszym krokiem odprężenia i poprawy obustronnych relacji.	512
222	29 sierpnia, okólnik ministra spraw zagranicznych „Delegacja polska na Konferencję w Stresa jako podstawę dla swych wystąpień przyjmie tezy ustalone przez komitet studjów bloku rolnego”.	514
223	30 sierpnia, okólnik naczelnika Wydziału Zachodniego Prośba o informację na temat postępu prac w kwestii „równouprawnienia Niemiec w dziedzinie zbrojeń”.	515

LISTA DOKUMENTÓW

224	1 września, notatka posła w Bukareszcie Polska gotowa „ofiarować wszelką techniczną pomoc dla ułatwienia rosyjsko-rumuńskich bezpośrednich rokowań”.	516
225	1 września, raport chargé d'affaires a.i. ambasady w Londynie Konieczność odłożenia w obecnej sytuacji ekonomicznej sprawy równouprawnienia Niemiec w dziedzinie zbrojeń.	519
226	2 września, raport prasowy konsula w Kiszyniowie „Prasa tutejsza od dłuższego czasu prowadzi ostrą kampanję przeciwko Polsce”.	522
227	[po 2 września], notatka zastępcy naczelnika Wydziału Zachodniego Rozmowa z sekretarzem poselstwa Niemiec na temat przestrzegania umów międzynarodowych w związku z aresztowaniem podejrzanego o szpiegostwo „obywatela niemieckiego w Polsce”.	525
228	3 września, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Londynie Polecenie zbadania stanowiska mocarstw w sprawie niemieckich żądań w dziedzinie zbrojeń; renegocjacja traktatu mniejszościowego możliwą konsekwencją ewentualnej zgody.	526
229	3 września, raport polityczny ambasadora w Paryżu „Rezultatem Konferencji Ottawskiej jest [...] wzmocnienie i skonsolidowanie jedności politycznej imperjum Brytyjskiego”.	528
230	3 września, raport konsula w Essen Polska w posiadaniu wartościowych informacji związanych z niemiecko-radziecką współpracą wojskową.	529
231	[po 3 września], niepodpisana notatka Rozmowa naczelnika Wydziału Zachodniego z posłem Niemiec na temat konsekwencji i zakończenia incydentu związanego z usunięciem polskiej flagi przez radcę poselstwa Niemiec.	531
232	8 września, raport komisarza generalnego w Wolnym Mieście Kulisy porozumień polsko-gdańskich.	533
233	9 września, pismo chargé d'affaires a.i. ambasady w Paryżu „Stwierdzić należy [...], że nikt w sferach rządowych nie lekceważy podjętej przez Niemcy kampanji dyplomatycznej”.	534

LISTA DOKUMENTÓW

234	[po 9 września], wyciąg z niepodpisanej notatki
Rozmowa z sekretarzem generalnym Ligi Narodów na temat możliwości przerwania prac konferencji rozbrojeniowej.	537
235	10 września, raport posła w Berlinie
„Niemcy zdobywszy teraz w ten, czy inny sposób pewne koncesje w dziedzinie uzbrojenia, pójdą niebawem w swoich żądaniach dalej póki nie odzyskają z powrotem swojej przedwojennej potęgi militarnej”.	538
236	13 września, list radcy ambasady w Londynie do pracownika referatu anglosaskiego
Kwestie propagandowe i gospodarcze w stosunkach z Wielką Brytanią; duże szanse powodzenia brytyjsko-amerykańskiego porozumienia w sprawie długów wojennych.	541
237	[przed 15 września], polskie memorandum
„Przyjęcie niemieckiego punktu widzenia stoi w zupełnej sprzeczności z całym duchem i literą zarówno Traktatu Wersalskiego, jak i w szczególności Paktu L.N.”	543
238	15 września, list attaché wojskowego w Bukareszcie do szefa Sztabu Głównego
Pożądanе zintensyfikowanie polsko-rumuńskich kontaktów wojskowych.	549
239	15 września, raport posła w Sofii
Utworzenie nowych szlaków komunikacyjnych w Europie (mosty na Dunaju) w interesie państw bloku rolnego.	555
240	16 września, raport chargé d'affaires a.i. ambasady w Londynie
Polski postulat połączenia ewentualnych ustępstw na rzecz Niemiec z wprowadzeniem zmian w kwestiach mniejszościowych.	557
241	17 września, notatka Wydziału Organizacji Międzynarodowych (z załącznikiem)
Pożądanе zniesienie lub zmiana zarządzeń mniejszościowych.	558
242	19 września, okólnik podsekretarza stanu
Polecenie właściwego wykorzystania książki na temat rewizjonizmu niemieckiego.	563
243	20 września, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do delegacji przy Lidze Narodów
Wytyczne dotyczące wyboru nowego wysokiego komisarza Ligi Narodów w Gdańsku.	563

LISTA DOKUMENTÓW

244	20 września, notatka radcy legacyjnego delegacji przy Lidze Narodów
Rozmowa z urzędnikiem Sekretariatu Ligi Narodów:
„najlepszym rozwiązaniem byłoby natychmiastowe mianowanie nowego Wysokiego Komisarza”.	564
245	20 września, list kierownika referatu gdańskiego do radcy legacyjnego delegacji przy Lidze Narodów
„Minister Beck jest stanowczo przeciwny kandydaturze Anglika” na stanowisko wysokiego komisarza Ligi Narodów.	567
246	27 września, Przegląd Informacyjny Polska a Zagranica (fragment)
Rezultaty konferencji w Stresie; XIII sesja Zgromadzenia Ligi Narodów (kwestia polskiej reelekcji, konflikt japońsko-chiński, spór boliwijsko-paragwajski, zagadnienia gospodarcze).	568
247	[po 27 września], notatka naczelnika Wydziału Organizacji Międzynarodowych
Nowy kandydat na wysokiego komisarza Ligi Narodów „pod wpływem niemieckim”.	572
248	28 września, raport ambasadora przy Stolicy Apostolskiej
Brak sprzeciwu Stolicy Apostolskiej wobec informacji o konieczności skonsultowania z marszałkiem Piłsudskim sprawy nominacji biskupa polowego; krytyka nowego kodeksu karnego określanego mianem „katastrofy”.	573
249	[przed 4 października], notatka zastępcy naczelnika Wydziału Wschodniego
Rozmowa z dyrektorem Instytutu Badań Europy Wschodniej w Wilnie: „Litwini nie biorą w rachubę możliwości ataku Niemiec wprost na Kłajpedę przed pokuszeniem się o polskie Pomorze”.	577
250	6 października, raport kierownika konsulatu generalnego w Charkowie
Trudna sytuacja wewnętrzna ZSRR, pogłębiająca się bieda i wszechobecny bandytyzm.	580
251	8 października, raport attaché wojskowego w Bukareszcie do szefa Sztabu Głównego
„Nastąpiło pewne ostudzenie na tutejszym terenie w kontaktach z nami”.	582
252	9 października, sprawozdanie Oddziału II Sztabu Głównego
„Stwierdzić należy, że w ogólnych warunkach bezpieczeństwa Państwa Polskiego rok 1932 nie dał żadnego istotnego polepszenia”.	584

LISTA DOKUMENTÓW

253	10 października, raport ambasadora przy Stolicy Apostolskiej
Plany papieża dotyczące Kościoła neounickiego – problem zależności księży „pozostających poza granicami swoich wschodnich djecezi”.	586
254	10 października, list radcy poselstwa w Berlinie do radcy w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym [?]
Niemieckie rachuby i plany rozbudowy sił zbrojnych.	587
255	11 października, szyfrogram ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Londynie
Projekt polskiego oświadczenia na konferencję pięciu mocarstw w Londynie.	588
256	12 października, okólnik radcy legacyjnego delegacji przy Lidze Narodów
Zrozumiały i zdecydowany sprzeciw Polski wywołany wnioskiem członków Izby Gmin w sprawie autonomii Małopolski Wschodniej.	589
257	12 października, raport polityczny ambasadora w Londynie
Rozmowy z ministrem spraw zagranicznych i podsekretarzem stanu Wielkiej Brytanii: „Poza ideą przyznania Niemcom teoretycznego prawa do równości statutu w dziedzinie zbrojeń, niema w chwili obecnej wyraźnego planu w polityce angielskiej”.	590
258	12 października, raport posła w Berlinie
Uprzywilejowanie dowódców radzieckich wyznacznikiem dobrych relacji wojskowych między Niemcami a ZSRR.	594
259	13 października, raport polityczny ambasadora w Paryżu
Stanowcza i zdecydowana postawa premiera Francji wobec Niemiec przyjęte z zadowoleniem w Polsce.	596
260	13 października, raport ambasadora przy Stolicy Apostolskiej
„W sprawie kodeksu karnego nastrój Papieża jest taki, że żaden argument nie przekonuje, raczej rozdrażnia”.	597
261	14 października, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do posła w Bukareszcie
„Zechce Pan Poseł zachować się wobec Titulesci z chłodną rezerwą. Proszę nie omawiać z nim kwestji paktu”.	602
262	15 października, raport attaché wojskowego w Berlinie do szefa Oddziału II Sztabu Głównego
Deklaracja lojalności ZSRR wobec Niemiec: „rosyjski pakt nieagresji z Polską oraz kwestja Mandżurji w niczem nie osłabiają wojskowego antypolskiego stanowiska Rosji”.	602

LISTA DOKUMENTÓW

263	15 października, instrukcja naczelnika Wydziału Wschodniego dla konsula w Królewcu	603
	Polskie MSZ zainteresowane pomocą finansową dla „Związku popierania Klajpedy” (możliwość zaostreżenia stosunków niemiecko-litewskich).	
264	15 października, raport polityczny ambasadora w Paryżu	606
	Możliwość porozumienia francusko-radzieckiego zdementowana przez obie zainteresowane strony.	
265	15 października, raport polityczny ambasadora w Paryżu	607
	Uległość wobec Wielkiej Brytanii i „dążenie do spokoju za wszelką cenę” wyznacznikiem polityki francuskiej.	
266	16 października, telegram szyfrowy posła w Moskwie	610
	Radziecko-rumuński układ o nieagresji: „Litwinów liczy na to, że i Polska wywrze odpowiedni wpływ na Rumunję ze swej strony”.	
267	17 października, niepodpisane sprawozdanie	611
	Rozmowy i negocjacje w sprawie wyboru nowego wysokiego komisarza Ligi Narodów w Gdańsku zakończone sukcesem Polski.	
268	24 października, niepodpisana notatka (z załącznikiem)	614
	Kwestia uniezależnienia się Niemiec w dziedzinie zbrojeń „doprowadzić nas winna [...] do ruszenia wreszcie z miejsca w sposób naturalny sprawy traktatów mniejszościowych”.	
269	25 października, raport ambasadora w Rzymie	619
	„Mussolini upatruje duże niebezpieczeństwo dla pokoju europejskiego w stanie napięcia stosunków niemiecko-polskich na tle rewindykacji terytorjalnych niemieckich względem Polski”.	
270	25 października, list posła w Pradze do naczelnika Wydziału Wschodniego	621
	Trudne relacje polsko-czechosłowackie: „niema z kim gadać”.	
271	27 października, notatka naczelnika Wydziału Organizacji Międzynarodowych	625
	Rozmowa z tymczasowym wysokim komisarzem Ligi Narodów w Gdańsku na temat stosunków polsko-gdańskich oraz wyboru stałego wysokiego komisarza.	
272	[po 27 października], niepodpisana notatka	626
	Informacja z narady ministra spraw zagranicznych z urzędnikami MSZ w sprawie planu działania w kwestiach mniejszościowych.	

LISTA DOKUMENTÓW

273	[po 28 października], raport chargé d'affaires a.i. ambasady w Paryżu
„Rząd francuski jest oczywiście władny postępować jak mu się podoba. Nie chcemy go zmuszać do konfidencji”.	627
274	[przed 29 października], projekt notatki naczelnika Wydziału Organizacji Międzynarodowych
Kolejne propozycje w kwestiach mniejszościowych.	630
275	30 października, raport posła w Berlinie
Działania Niemiec w sprawie zniesienia ograniczeń zbrojeniowych.	631
276	[po 31 października], notatka ministra spraw zagranicznych
Rozmowa z ambasadorem Wielkiej Brytanii o kandydaturze na nowego stałego wysokiego komisarza Ligi Narodów: „powody dla których nie chcielibyśmy Anglika”.	633
277	2 listopada, okólnik ministra spraw zagranicznych
„Proszę motywować moje ustąpienie wyłącznie przemęczeniem spowodowanym ciągłymi wyjazdami do Genewy”.	634
278	3 listopada, raport polityczny chargé d'affaires a.i. ambasady w Paryżu
Wycofanie się Polski z roli mediatora w pertraktacjach rumuńsko-radzieckich w sprawie zawarcia paktu o nieagresji; kolejne żądania Rumunii.	634
279	4 listopada, okólnik naczelnika Wydziału Wschodniego
Brak uznania Mandżukuo, wizyta przedstawiciela tego kraju traktowana jako nieoficjalna.	637
280	7 listopada, list radcy poselstwa w Bukareszcie do podsekretarza stanu
„Winniśmy spokojnie oczekiwać rezultatu naszego kroku, nie dając się wyprowadzić z równowagi gwałtownością kontr-akcji Titulesco”.	638
281	7 listopada, raport ambasadora w Londynie
Pożądana publikacja artykułu polskiego ministra spraw zagranicznych w jednym z dzienników brytyjskich.	639
282	7 listopada, list ambasadora przy Stolicy Apostolskiej do ministra spraw zagranicznych
Szansa na poprawę bilateralnych stosunków między Watykanem a Polską.	642
283	8 listopada, Przegląd Informacyjny Polska a Zagranica (fragment)
Pomyślne głosowanie i ponowny wybór do Rady Ligi Narodów międzynarodowym sukcesem Polski.	645

LISTA DOKUMENTÓW

- 284 9 listopada, raport attaché wojskowego w Bukareszcie do szefa Oddziału II Sztabu Głównego 648
 „Zagadnienia ogólnopolityczne, a zwłaszcza ekonomiczne posiadają na terenie Rumunii dla zagadnienia studjum armji i organizacji obrony kraju całkiem specjalne znaczenie”.
- 285 12 listopada, raport ambasady w Paryżu 656
 Komentarze prasy francuskiej dotyczące zmiany na stanowisku ministra spraw zagranicznych w Polsce.
- 286 12 listopada, list posła w Sofii do podsekretarza stanu 658
 Pożądanie zintensyfikowanie kontaktów handlowych oraz usprawnienie komunikacyjne bloku państw rolniczych.
- 287 17 listopada, raport posła w Berlinie 660
 Niemieckie organizacje nacjonalistyczne utworzone w celu „zwalczania «polskiej i czeskiej irredenty»”.
- 288 17 listopada, list posła w Belgradzie do dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych [?] 662
 Prośba o decyzję w sprawie zatrudnienia informatora; pożądana wizyta polskiego ministra spraw zagranicznych w Jugosławii.
- 289 21 listopada, list radcy poselstwa w Bukareszcie do naczelnika Wydziału Wschodniego 664
 Podpisanie francusko-radzieckiego paktu o nieagresji – „porażka polityki Titulesco stanie się kompletna, a izolacja Rumunii będzie widoczna dla każdego”.
- 290 21 listopada [?], raport posła w Berlinie 666
 Sprawozdanie z kurtuazyjnej wizyty podsekretarza stanu w stolicy Niemiec.
- 291 23 listopada, pismo posła w Berlinie do naczelnika Wydziału Zachodniego 668
 Sytuacja wewnętrzna w Niemczech: „przeciwnicy Hitlera [...] usiłują wprowadzić nadal nie dopuścić go do nieograniczonej władzy, ale czynią to w sposób taki, aby nie ucierpiał na tem jego autorytet we własnym stronnictwie”.
- 292 23 listopada, raport polityczny ambasadora w Londynie 670
 Polityka zagraniczna Wielkiej Brytanii: kwestia dozbrojenia Niemiec, możliwość rewizji traktatów, zobowiązania i nikłe szanse na pomoc.

-
293	24 listopada, list ambasadora przy Stolicy Apostolskiej do ministra spraw zagranicznych	677
	Zdaniem Mussoliniego kiedyś Bałkany, a obecnie „korytarz” powodem przyszłego konfliktu; „w sprawie jakiejś unifikacji obrządku słowiańskiego z ruskim, nic aktualnego niema”.	
294	[po 24 listopada], notatka ministra spraw zagranicznych	680
	Rozmowy z politykami brytyjskimi na temat Gdańska oraz wyboru stałego wysokiego komisarza Ligi Narodów: „kandydatura Anglika na to stanowisko jest dla Rządu polskiego nie do przyjęcia”.	
295	26 listopada, raport ambasadora przy Stolicy Apostolskiej	681
	Propozycja obsadzenia stanowiska prefekta Kongregacji Rozkrzewiania Wiary przez prymasa Polski „mało prawdopodobna”.	
296	[po 29 listopada], notatka ministra spraw zagranicznych	683
	Rozmowa z premierem Francji: „chęć wciągnięcia Polski do ścisłej współpracy dla uniknięcia osamotnienia w tym groźnym dla pokoju Europy momencie”.	
297	30 listopada, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie	684
	Brytyjsko-duńskie rozmowy węglowe niekorzystne z punktu widzenia Polski.	
298	[listopad], list posła w Rydze do naczelnika Wydziału Wschodniego	685
	Sanacja życia politycznego na Łotwie przy wsparciu Polski.	
299	1 grudnia, okólnik ministra spraw zagranicznych	687
	Instrukcja w sprawie konferencji pięciu mocarstw: „Rząd Polski nie mógłby uważać za obowiązujące dla siebie żadnych decyzji dotyczących jego interesów, a powziętych bez jego współudziału”.	
300	1 grudnia, list ambasadora w Waszyngtonie do rabina Wise'a	687
	Uspokojenie środowisk żydowskich w Stanach Zjednoczonych: zamieszki antysemitki „zostały potępione stanowczo przez przedstawicieli rządu polskiego jak również przez odpowiedzialną opinię publiczną w Polsce”.	
301	3 grudnia, raport delegata przy Lidze Narodów	689
	Korzystna zmiana w nastawieniu Genewy do kwestii równouprawnienia na płaszczyźnie mniejszościowej.	

- 302 3 grudnia, pismo sekretarza generalnego delegacji polskiej na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową 693
Rozmowa z delegatem Stanów Zjednoczonych: „W sprawie równouprawnienia Niemiec Ameryka ogłasza swoje désintéressement, chodzi jej tylko o znalezienie takiej formuły, która byłaby do przyjęcia dla wszystkich państw”.
- 303 4 grudnia, list radcy ambasady w Ankarze do naczelnika Wydziału Wschodniego [?] (fragment) 696
Możliwości współpracy z Turcją; wykorzystanie wywiadu tureckiego i francuskiego.
- 304 7 grudnia, pismo sekretarza generalnego delegacji polskiej na Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową 699
Stosunek Stanów Zjednoczonych do kwestii rozbrojenia oraz zastrzeżenia Francji do tychże propozycji.
- 305 11 grudnia, raport posła w Berlinie 700
„Zakończenie długotrwałego przesilenia przez powołanie rządu generała Schleichera zostało przyjęte z zadowoleniem nie tylko przez jego zwolenników. Lewica demokratyczna widziała w tym fakcie odsunięcie niebezpieczeństwa zagarnięcia władzy przez Hitlera”.
- 306 12 grudnia, list chargé d'affaires a.i. poselstwa w Bukareszcie do naczelnika Wydziału Wschodniego 703
Wpływ zmiany rządu w Rumunii na politykę zagraniczną i sytuację wewnętrzną; informacje dotyczące organizacji konferencji Małej Ententy w Belgradzie.
- 307 [po 12 grudnia], niepodpisana notatka 705
Rozmowa naczelnika Wydziału Zachodniego z posłem Niemiec na temat spraw gospodarczych oraz kwestii „zajść granicznych”.
- 308 14 grudnia, telegram szyfrowy delegata przy Lidze Narodów 707
Motywy krytycznej wobec Polski propagandy ukraińskiej.
- 309 15 grudnia, pismo konsula generalnego w Nowym Jorku do ambasadora w Waszyngtonie 708
Propozycje rozwiązań i kar za wystąpienia antysemityczne w Polsce.
- 310 15 grudnia, notatka delegata przy Lidze Narodów 710
Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii: „Genewa jest tem niebezpieczna, że zaciera zbyt łatwo w świadomości mężów stanu różnicę między

- sprawami drugorzędnymi, a sprawami o pierwszorzęd-
nym znaczeniu historycznym”.
- 311 16 grudnia, raport konsula generalnego w Królewcu 713
Pozytywna zmiana w postawie Litwy wobec Polski.
- 312 17 grudnia, raport posła w Berlinie 714
„Niemcy uczyniły wielki krok naprzód na drodze, po
jakiej od początku w kwestji rozbrojenia kroczyły. [...] Równouprawienie Niemiec zostało [...] przez wielkie
mocarstwa ostatecznie uznane”.
- 313 17 grudnia, raport polityczny chargé d'affaires a.i. ambasady w Paryżu 718
Francuzi zadowoleni z faktu bliskiej „wymiany dokumen-
tów polsko-sowieckiego paktu o nieagresji”; ratyfikacja
francusko-radzieckiego układu w najbliższym czasie.
- 314 17 grudnia, raport sekretarza generalnego delegacji polskiej na 719
Międzynarodową Konferencję Rozbrojeniową
Polska na czele państw krytykujących decyzje pięciu
mocarstw.
- 315 20 grudnia, raport delegata przy Lidze Narodów 722
Konflikt japońsko-chiński, starania obu stron o poparcie
ze strony ZSRR.
- 316 22 grudnia, raport posła w Berlinie 732
Niemieckie zaniepokojenie utratą wpływów na Litwie.